

КАДА ПРЕСТАЈЕ АРТПРИПРЕМА И ПОЧИЊЕ АРТПОДРШКА ЈУРИША ПРИ ФОРСИРАЊУ РЕКЕ

Рад артиљерије при форсирању реке не може се исцрпно изнети у једном оваквом чланку. Због тога ћемо се овде ограничити, углавном, на разматрање питања: када престаје артиљериска припрема и почиње артиљериска подршка јуриша при форсирању реке.

Изгледа да планирање артиљериског обезбеђења у целини, па према томе и планирање артприпреме, не претставља нарочити проблем, ако се располаже потребним подацима о елементима конкретне ситуације у којој се форсирање изводи и ако се при томе правилно разуме ток форсирања. Ако је ово тачно, онда питање завршетка артприпреме и почетка артподршке јуриша може постати спорно једино као последица различитог схватања или несхватања самог тока форсирања. Разлике у схватању тока форсирања могу се објаснити тиме што форсирање претставља сложenu борбену радњу која може бити извођена под веома различитим околностима и што све те многобројне и различите околности, из разумљивих разлога, нису могле бити обухваћене и детаљно разрађене у правилима.

Због тога ћемо даље излагање о трајању артприпреме по времену повезати са током форсирања, претпостављајући типичне услове форсирања реке, тј. такве услове под којима извођење артприпреме има свога оправдања и под којима истакнуто питање истовремено постаје спорно, наиме:

- да се форсирање врши из непосредног додира;
- да је одбрана на оностраној обали солидно организована;
- да се форсирање врши дању, укључујући и пребацивање јуришних група;
- да је предњи крај одбране непосредно на обали.

При нападу у нормалним условима поласком пешадије са јуришног положаја престаје артприпрема и почиње артподршка јуриша. При томе је потпуно јасно које пешадиске јединице врше јуриш. Међутим, када је реч о форсирању река, када се предњи крај одбране налази непосредно на обали, постоје опречна мишљења о томе: кад почиње јуриш и које га пешадиске снаге изводе и шта се сматра јуришним положајем и где се ова линија приближно налази.

Очигледно је да без потпуног и прецизног одговора на ова питања не може бити говора о било каквом планирању артприпреме, као ни о њеној структури и дужини трајања. А да бисмо могли одгово-

рити на ова питања, нужно је да претходно анализирамо неке моменте из тока форсирања.

У условима које смо малопре претпоставили нормално се прво упућују јуришне групе. Према тач. 535 ОРС-е задатак јуришних група је: „... да обезбеде прелазак и развој јединица првог таласа (из састава првог ешелона). Оне уништавају преостале ватрене тачке на обали (подвукао Б. Ј.), отварају пролазе кроз препреке и заузимају раније предвиђену линију (неколико стотина метара од обале) на којој се утврђују и организују ПТО“. Овде је важно утврдити да се ватрене тачке, које јуришне групе треба да униште, налазе на обали и да се у овом случају ради о ватреним тачкама које непосредном ватром дејствују по реци. Ако је заобале на браничевој страни равно, онда су тачке на самој обали и једине које непосредно могу тући реку. Ако то није случај (земљиште маневарско), ватрене тачке могу бити постављене и дубље а да ипак могу непосредно дејствовати по реци. Даље, треба уочити да јуришне групе, после уништења ватрених тачака на обали, заузимају раније предвиђену линију (неколико стотина метара од обале). Ова уопштена формулација ОРС-е често се схвата дословно, као да важи за све случајеве организације одбране реке. Међутим, јасно је да она важи само за онај случај кад је предњи крај даље од обале, када су на обалу истурени само предњи делови са ватреним средствима. Ако би се предњи крај налазио непосредно на обали, онда задатак јуришних група: да избију на линију која је удаљена неколико стотина метара¹⁾ од обале, не би био реалан. Тешко је претпоставити да би се јуришне групе могле пробити кроз главни положај браниоца на дубини од 400 до 500 м а да при извршењу овога задатка не буду изложене уништењу. Осим тога, ако се предњи крај одбране налази на самој обали, не постоји никакав оправдан разлог да се јуришним групама постави овакав задатак. Њихов је задатак у овом случају да избију у прве редове (али не на целом фронту, јер зато нису довољне снаге једне до две јуришне групе на батаљон, већ само на правцу објеката које треба уништити и који се — с обзиром на своју намену — морају налазити негде у висини прве линије ровова) да би са ове линије обезбеђивале прелаз преко реке и развој јединица првог таласа из састава првог ешелона. Ако се јуришне групе пребацују преко реке у току дана, онда је разумљиво да се њихово дејство мора одвијати за време трајања артиљеријске припреме и под њеном заштитом. У том случају артиљеријска ватра би се преносила на следећу линију онда када се јуришне групе при пребацивању приближе опасној зони („зони сигурности“ — стари назив), тј. док се ове групе још налазе у десантним средствима на реци (на око 200 м од обале). Овај пренос ватре најчешће не мора и неће бити извршен на целом фронту отсека за форсирање, већ само на правцу дејства јуришних група. После искрцавања јуришне групе, уз подршку ватре јединица за заштиту прелаза (укључујући овде и ватру пратећих оруђа и тенкова придатих јединицама за заштиту

1) Овде се свакако мисли на отстојање од 400—500 м.

прелаза за непосредно дејство), врше јуриш на одређене објекте, док се преносом артиљериске ватре неутралишу непријатељске снаге на следећој линији одбране и изолују сопствене јуришне групе — спречавајући противнападе браниочевих резерви.

Да ли преносом артватре са прве на другу линију одбране на правцу дејства јуришних група престаје артприпрема и почиње артподршка јуриша? Очигледно не ни једно ни друго, јер јуришне групе не претстављају снагу која треба и може да избије на линију мостобрана, а артподршка се не планира да би подржала дејство јуришних група.

Ако је предњи крај одбране повучен од обале, а земљиште дозвољава да се браниочева оруђа дубље поставе ради непосредног дејства по реци, онда јуришне групе могу добити задатак да униште и оваке ватрене тачке. Овакав задатак могу добити ако се те ватрене тачке не налазе у систему организације главног положаја већ негде испред предњег краја. При томе треба имати у виду да је удаљење ватрених тачака од предњег краја условљено величином брисаног домета оруђа одређених за непосредно гађање, које се код савремених артиљериских оруђа креће у границама од 300—1.000 м. Гађања из артиљериских оруђа, која би била постављена тако да дејствују преко граница брисаног домета, била би спорија, непрецизнија, па, према томе, и неефикаснија. Због тога се оруђа за непосредно дејство, услед природе циља (покретан и брзо ишчезава), начелно, не постављају ван граница брисаног домета.

После пребацивања јуришних група пребацује се први талас из првог ешелона. Међутим, без обзира на то што се предњи крај налази на реци, има мишљења да први талас после искрцавања врши јуриш и продире све док не наиђе на такав отпор браниоца да није у стању да га савлада, па се на достигнутој линији утврђује, образујући неку врсту мостобрана, и да на тој линији сачекује следеће таласе да би заједно продужили јуриш за избијање на линију мостобрана. Ако се то повеже са питањем артприпреме, онда, по том мишљењу, излази да артприпрема престаје и да почиње подршка јуриша чим се први талас приближи опасној зони, тј. од момента преноса артиљериске ватре на следећу линију, а да сам моменат јуриша наступа нешто касније и да се поклапа са пристизањем десанта на онострану обалу и искрцавањем првог таласа из десантних средстава. Временска разлика између завршетка артприпреме и почетка самог јуриша објашњава се специфичностима форсирања. У погледу одређивања времена поласка на јуриш, постоји и такво мишљење по коме се моменат јуриша поклапа са моментом преноса артиљериске ватре на следећу линију, а то би значило да јуриш почиње још док је први талас у десантним средствима на реци (на око 200 м од онострани обале).

Оваква схватања о току форсирања, посебно о начину дејства првог таласа, углавном и претстављају основ неспоразума. Због тога ће бити потребно да кратком анализом проверимо њихову исправност.

Пошто први талас претставља само део снага које су одређене за извршење јуриша и избијање на линију мостобрана, највероват-

није је да он неће бити у стању да пробије главни положај, и да ће бити заустављен на некој линији која се чак ни приближно не може предвидети нити одредити. Ако артиљериска подршка јуриша почиње поласком првог таласа на јуриш, онда се она мора завршити, односно прекинути, на линији на којој би први талас био заустављен, да би се прешло на запречне ватре, са циљем да се први талас одржи на достигнутој линији до пристизања следећег таласа. По пристизању следећег таласа, требало би најпре извршити кратку артприпрему јуриша, а затим прећи на артподршку јуриша свих снага одређених за овај задатак до њиховог избијања на линију мостобрана.

Против овако схваћеног дејства првог борбеног таласа могу се ставити озбиљни приговори. Пре свега, први талас, по пребацивању на онострану обалу, остаје за извесно време изолован (раздвојен реком) од осталих снага на полазној обали. За ово време (између две туре) он треба да овлада делом земљишта на које ће стати, да се на заузетом земљишту учврсти и не дозволи да браничевим противдејствима буде набачен на реку и, најзад, да борбом створи време за пребацивање другог (следећих) таласа. Очигледно је да од успешног извршења задатка првог таласа зависи успех предузетог форсирања у целини. А ако је то заиста тако, онда је тешко схватити како се првом таласу може дати задатак „да продира докле може“ а да му се притом не прецизира задатак у погледу начина и правца дејства и објеката, односно линије на коју треба да избије. Осим тога, усамљени први талас, док дејствује на оностраној обали, може бити подржан једино авијацијом и артиљериском ватром са овог стране обале, а ако му се не би прецизирали задаци ова би подршка била непланска и недовољно ефикасна. Без прецизирања задатака не би било могуће унапред организовати садејство по времену и објектима, те би цео рад првог таласа носио карактер непланске, унапред неподвижне и лоше руковођене акције. Даље, према овако схваћеном дејству првог таласа излази да би било беспредметно, а и немогуће, унапред планирати артподршку јуриша, јер се она никад не би могла извести према предвиђеном плану, пошто је немогуће предвидети како ће се развијати дејство првог таласа. Међутим, артподршка јуриша планира се унапред и обично на дубину главног положаја, у овом случају на дубину линије мостобрана, те ни уgroшак муниције под таквим условима није могуће предвидети. Но, ако претпоставимо да се и овако схваћено дејство првог таласа технички може обезбедити и подржати артиљериском ватром, онда се поставља питање: да ли је овакав начин почесног ангажовања снага тактички исправан и не би ли се могло десити да предузето форсирање, због ангажовања недовољних снага, буде унапред компромитовано?

Изнети разлози довољни су да укажу на неодрживост оваквог схватања, утолико пре што форсирање претставља једну од најсложенијих борбених радњи, при чијем се извођењу ништа не сме оставити случају и при којој предвиђање, планирање и прецизирање задатака свима деловима борбеног поретка добија нарочити значај.

Ако се предњи крај браниоца налази на обали, онда се форсирање реке, после пребацивања јуришних група, по нашем мишљењу, изводи на следећи начин: после искрцавања из десантних средстава први талас излази приближно на линију јуришних група, повезујући их лево и десно, да би са те линије омогућио пребацивање другог (следећег) таласа. Први талас (уколико то није и сва снага предвиђена за извршење јуриша), дакле, не претставља снагу којој се унапред поставља задатак да јуришом избије на линију мостобрана, те ни после његовог пребацивања не престаје артприпрема нити почиње артподршка јуриша. Пошто се пребаци и среди на јуришном положају, други талас (цео први ешелон пука) предузима јуриш са циљем да избије на линију мостобрана. То значи да поласком првих ешелона пукова на јуриш престаје артприпрема и почиње артподршка. По мери наступања први ешелони пукова стварају услове и простор за пребацивање и развој својих других ешелона. Уосталом, ово схватање је у складу и са т. 535 ОРС-е у којој се, између осталог, каже: „Ако је предњи крај одбране повучен од обале, онда се артиљериска и авијацијска припрема продужавају до избијања јединица на јуришни положај“. Ако артиљериска припрема, у случајевима када је предњи крај удаљен од обале и када треба савладати део предтерена, траје до избијања јединица на јуришни положај, онда је, у случају да се предњи крај налази на обали, још неопходније да она траје све док предвиђене јединице не заузму јуришни положај ради извршења јуриша. Због тога је и разумљиво што овакав случај у ОРС-и није посебно наглашен.

Из досадашњег излагања може се закључити да јуриш, при форсирању реке, врше јединице првих ешелона пукова пошто се пребаце на онострану обалу и избију и среде на јуришном положају. То значи да јуриш при форсирању реке уствари врше исте оне снаге које га врше и под нормалним условима. А у чему се онда разликује напад у нормалним условима од напада при форсирању реке? Разлика је само у томе што при форсирању реке снаге одређене за јуриш треба претходно да савладају реку; што се пребацивање преко реке нормално врши по деловима — таласима; што јуришни положај — ако је предњи крај браниоца на обали — треба заузимати под борбом и што први ешелон мора да обезбеди простор за развој другог ешелона пука.

Без обзира на то што ће делови снага (јуришне групе и таласи) бити у ситуацији да врше јуриш при извршењу својих задатака, јуришни положај при форсирању реке претставља она линија са које полазе на јуриш батаљони прве линије (први ешелони пукова), а не њихови делови.

У погледу линије (места) јуришног положаја на земљишту у односу на предњи крај одбране, ако је овај удаљен од реке, нема никакве разлике од напада у нормалним условима. Ако је, пак, предњи крај непосредно на реци, онда ће се јуришни положај у највише случајева налазити негде између обалског руба и друге линије ровова главног положаја. Пошто је у овом простору, по нашем мишљењу,

најпогоднија прва линија одбране (прва линија ровова), то ће се предњим деловима најчешће постављати задатак да њоме овладају и да је обезбеде за јуришни положај првих ешелона пукова. Према томе, јуришни положај се у овом случају не налази испред предњег краја, већ скоро у самом предњем крају, тако да се јуриш не врши на предњи крај, него на другу (трећу) линију ровова.

Престанак артприпреме и почетак артподршке јуриша, када је предњи крај даље од обале, прецизиран је наведеном одредбом ОРС-е. Разлика од нормалних услова само је у томе, што овде артприпрема дуже траје и што се обично мора тући дубља зона него у нормалним условима (сама обала на којој су ватрена средства за непосредно дејство по реци, део претпоља до главног положаја и сам главни положај).

Кад је предњи крај на реци, артприпрема траје све до поласка на јуриш првих ешелона пукова. Чињеница што се ватра са прве линије, која је на самој обали, због сигурности првог таласа мора пренети на следећу линију ниуколико не утиче на ток артприпреме нити се она прекида померањем ватре са предњег краја.

На крају, напомињемо да смо у овом чланку изнели само једно решење овога питања, с тим што смо га посматрали под тачно одређеним условима, у складу са основним тактичким принципима израженим кроз наша правила, садашњу праксу и одређена материјална средства (пре свега, формациска десантна средства). Међутим, јасно је да свака ситуација захтева одговарајуће решење и да за једну те исту ситуацију може постојати више адекватних решења. Ако, рецимо, претпоставимо само друга десантна средства или различите ширине река које се форсирају, разумљиво је да би ова промена захтевала и одговарајући поступак. А ако бисмо проблем форсирања у целини, а у оквиру истог питања артиљерског обезбеђења, посматрали под условима употребе атомског и термо-нуклеарног оружја, онда би се, свакако, морали одбацити и многи досада практиковани тактички поступци. Но, ово би био предмет посебног разматрања.